

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE 2019

16 juillet 2019

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'arrêté royal du
21 décembre 1967 portant règlement
général du régime de pension de retraite et
de survie des travailleurs salariés, visant à
supprimer la compression des années
de prestations des travailleurs à temps
partiel afin de favoriser l'accès
aux droits sociaux

(déposée par M. Frédéric Daerden et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

BUITENGEWONE ZITTING 2019

16 juli 2019

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het koninklijk besluit
van 21 december 1967 tot vaststelling
van het algemeen reglement betreffende
het rust- en overlevingspensioen voor
werkneemers, teneinde de samendrukking van
de door deeltijdwerkers gepresteerde jaren
af te schaffen en aldus de sociale rechten
toegankelijker te maken

(ingedien door de heer Frédéric Daerden c.s.)

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi a pour objet de supprimer le système de la compression des années de prestations pour les travailleurs à temps partiel qui ne bénéficient pas de l'allocation de garantie de revenus.

Ainsi, les travailleurs à temps partiel concernés, essentiellement des femmes, verront la durée de leur carrière prise en compte augmentée et leur accès aux droits sociaux s'améliorer en conséquence.

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel strekt tot afschaffing van het systeem waarbij de gepresteerde jaren van deeltijdwerkers die geen inkomensgarantie-uitkering krijgen, worden samengedrukt.

Aldus zal de in aanmerking genomen loopbaanduur van de deeltijdwerkers in kwestie – hoofdzakelijk vrouwen – langer worden, en zullen de betrokkenen makkelijker toegang krijgen tot de sociale rechten.

00126

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des CRIV interventions (avec les annexes)		Integraal Verslag, met links het definiitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend, en l'adaptant, le texte de la proposition DOC 54 1936/001.

Le gouvernement de la législature 54 a imposé à nos concitoyens de travailler plus longtemps, sans tenir compte de leur situation personnelle. Ainsi, de façon linéaire, il a reculé l'âge légal de la retraire pour passer à 67 ans en 2030 et a grandement compliqué l'accès à la pension anticipée.

Si ces mesures touchent tous les travailleurs, elles pénalisent encore plus les travailleurs à temps partiel qui, s'ils ne bénéficient pas d'une Allocation de Garantie de Revenus (AGR), sont victimes d'un système de compression de leurs années de prestation qui les obligent à travailler encore davantage.

Rappelons ici que le travail à temps partiel concerne 44,2 % des femmes salariées contre 10,9 % des hommes salariés.

Temps partiel parmi des salariés, selon le régime de temps partiel et le sexe (2018)¹

En pourcentage	Hommes	Femmes	Total
Temps plein	89,1%	55,8%	72,9%
Temps partiel - 50%	3,8%	17,7%	10,6%
Temps partiel - 4/5	5,4%	20,2%	12,6%
Temps partiel - autre	1,8%	6,2%	4,0%

Les données ci-dessus proviennent de l'enquête sur les forces de travail (EFT). Dans cette enquête, on a demandé à des personnes travaillant à temps partiel quel était le volume de leur emploi à temps partiel en pourcentage d'un emploi à temps plein. Dans ce tableau, tous les pourcentages allant de 40 % à 60 % ont été considérés comme des emplois à mi-temps (50 %) et tous les pourcentages compris entre 70 % et 90 %

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel neemt, met een aantal aanpassingen, de tekst over van voorstel DOC 54 1936/001.

De regering van de 54ste regeerperiode heeft onze medeburgers opgelegd dat zij langer moeten werken, zonder rekening te houden met hun persoonlijke situatie. Aldus heeft ze de pensioengerechtigde leeftijd lineair verhoogd zodat die in 2030 op 67 jaar uitkomt; tevens heeft ze de toegang tot het vervroegd pensioen fors bemoeilijkt.

Die maatregelen raken alle werknelmers maar zijn nog nadeliger voor wie deeltijds werkt, want deeltijdwerkers die geen IGU ontvangen, worden benadeeld door een regeling waarbij hun gepresteerde jaren worden samengedrukt, waardoor zij verplicht zijn nog langer te werken.

Ter herinnering: 44,2 % van de vrouwelijke werknelmers werkt deeltijds, terwijl dat bij de mannelijke werknelmers slechts 10,9 % is.

Deeltijds werk bij loontrekenden, volgens regime deeltijds werk en geslacht (2018)¹

In procenten	Mannen	Vrouwen	Totaal
Voltijds	89,1%	55,8%	72,9%
Deeltijds - 50%	3,8%	17,7%	10,6%
Deeltijds - 4/5de	5,4%	20,2%	12,6%
Deeltijds- andere	1,8%	6,2%	4,0%

De bovenstaande gegevens zijn afkomstig van de Enquête naar de arbeidskrachten (EAK). In die enquête wordt aan deeltijds werkende personen gevraagd wat de omvang is van hun deeltijdse baan, als percentage van een voltijdse baan. In deze tabel werden alle percentages van 40 % tot en met 60 % als halftijds (50 %) beschouwd, en alle percentages van 70 % tot en met 90 % als 4/5de (80 %). De categorie 'deeltijds-andere'

¹ <https://statbel.fgov.be/fr/themes/emploi-formation/marche-du-travail-le-travail-temps-partiel#figures>.

¹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/deeltijds-werk#figures>.

comme des emplois à 4/5 (80 %). La catégorie ‘temps partiel – autre’ comprend des pourcentages inférieurs à 40 %, des pourcentages entre 60 % et 70 % et des pourcentages supérieurs à 90 %.

L’Enquête sur les Forces de Travail a fait l’objet d’une profonde réforme en 2017. Ainsi, à partir de 2017, nous travaillons avec un panel rotatif, nous utilisons différentes méthodes de collecte des données, et la méthode de pondération a été fortement revue. Cela a entraîné une rupture dans les résultats. Les chiffres obtenus avec l’ancienne méthode ne sont dès lors plus comparables à ceux obtenus avec la nouvelle méthode.

Ce système de compression discriminant, injuste et misogyne entraîne de nombreux effets néfastes pour l’accès aux droits sociaux et le calcul de ceux-ci. Ces effets néfastes sont souvent renforcés en raison du statut familial.

Il n’y a pourtant aucune raison objective de ne pas s’en tenir également au principe simple du “prorata temporis” pour le calcul de la durée de carrière. Au contraire, il faut rappeler que notre principe constitutionnel d’égalité s’oppose au fait de traiter, comme en l’espèce, sans justification, de manière différente des situations analogues.

Les auteurs de la présente proposition de loi estiment donc qu’il y a lieu d’abandonner complètement ce mécanisme de la compression injuste, qui implique que les travailleurs à temps partiel doivent travailler proportionnellement plus afin de bénéficier de droits équivalents à leurs homologues à temps plein. Ainsi, le calcul de la carrière se fera au prorata des années prestées et assimilées.

Il s’agit donc de mettre fin à une injustice en mettant en œuvre nos principes constitutionnels et le principe général du “prorata temporis” prescrit notamment par la convention collective de travail n°35 du 27 février 1981, modifiée par la convention collective de travail n°35bis du 9 février 2000, et par le droit européen.

Il est utile, ici, d’indiquer que la législation espagnole contenait un système analogue au nôtre. Or, la Cour de justice de l’Union européenne, dans un arrêt Elbal Moreno du 22 novembre 2012 (affaire 385/11), a condamné ce système et répond à un tribunal espagnol que l’article 4 de la directive 79/7/CEE du 19 décembre 1978 s’oppose à la loi de sécurité sociale espagnole qui exige des travailleurs à temps partiel une durée de cotisation proportionnellement plus importante que celle des travailleurs à temps plein pour accéder à une pension de retraite de type contributif.

omvat percentages lager dan 40 %, percentages tussen 60 % en 70 % en percentages hoger dan 90 %.

In 2017 werd de Enquête naar de Arbeidskrachten grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamellingsmodi gebruikt en werd de weegmethode grondig bijgestuurd. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet langer vergelijkbaar zijn met die volgens de nieuwe methode.

Die discriminerende, onbillijke en vrouwvriendelijke samendrukkingssregeling heeft tal van nadelige gevolgen in verband met de toegang tot de sociale rechten en de berekening ervan. Die kwalijke gevolgen worden vaak nog verergerd door de gezinsstatus.

Toch is er geen enkele objectieve reden om voor de berekening van de loopbaanduur ook niet het gewone prorata temporis-beginsel in acht te nemen. Integendeel, er zij op gewezen dat het in de Grondwet bepaalde gelijkheidsbeginsel haaks staat op het verschillend behandelen van analoge situaties, zoals hier het geval is.

De indieners van dit wetsvoorstel vinden dan ook dat volledig komaf moet worden gemaakt met dit samendrukkingssmechanisme. Het is onrechtvaardig, want het houdt in dat deeltijdwerkers verhoudingsgewijs méér moeten werken om dezelfde rechten te genieten als hun voltijdse evenknieën. Zo zal de loopbaan worden berekend naar rata van het aantal gepresteerde en gelijkgestelde jaren.

Het komt er dus op aan een einde te maken aan een onrechtvaardige situatie en de grondwettelijke beginselen toe te passen, alsook het algemene prorata temporis-beginsel, dat met name wordt voorgeschreven door collectieve arbeidsovereenkomst nr. 35 van 27 februari 1981, gewijzigd bij collectieve arbeidsovereenkomst nr. 35bis van 9 februari 2000, en door het Europese recht.

Het is nuttig er in dit verband op te wijzen dat de Spaanse wetgeving een gelijkaardig systeem als het onze inhield. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft echter in het arrest-Elbal Moreno van 22 november 2012 (zaak 385/11) dit systeem veroordeeld en aan een Spaanse rechtbank geantwoord dat de Spaanse socialezekerheidswet onbestaanbaar was met artikel 4 van richtlijn 79/7/EEG van 19 december 1978. De Spaanse wet eiste immers dat deeltijdwerkers in verhouding langer moesten bijdragen dan de voltijdse werknemers om aanspraak te kunnen maken op een op bijdragebetaling gestoeld rustpensioen.

In fine, la présente proposition de loi a pour but de mettre fin à une situation injuste et de favoriser l'accès aux droits sociaux des travailleurs à temps partiel.

Cette proposition de loi est conforme et met en œuvre la recommandation formulée par le Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes, notamment dans son avis n°147 du 29 mai 2015 relatif à diverses mesures de la réforme de la pension des travailleurs salariés.

Frédéric DAERDEN (PS)
Marc GOBLET (PS)
Ludivine DEDONDER (PS)
Sophie THÉMONT (PS)
Jean-Marc DELIZÉE (PS)

Dit wetsvoorstel heeft *in fine* tot doel een einde te maken aan een onrechtvaardige situatie en deeltijdwerksters een betere toegang te geven tot de sociale rechten.

Dit wetsvoorstel is in overeenstemming met en geeft uitvoering aan de aanbeveling die de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen heeft geformuleerd, meer bepaald in zijn advies nr. 147 van 29 mei 2015 betreffende diverse maatregelen van de hervorming van het werknemerspensioen.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 34, § 2, 6), de l'arrêté royal du 21 décembre 1967 portant règlement général du régime de pension de retraite et de survie des travailleurs salariés, modifié en dernier lieu par l'arrêté royal du 27 février 2013, sont apportées les modifications suivantes:

“au point a), les mots “qui bénéficient de l'allocation de garantie de revenus, et” sont abrogés;

le point b) est abrogé.”.

Art. 3

Le Roi peut modifier, abroger ou remplacer les dispositions modifiées par la présente loi.

20 juin 2019

Frédéric DAERDEN (PS)
 Marc GOBLET (PS)
 Ludivine DEDONDER (PS)
 Sophie THÉMONT (PS)
 Jean-Marc DELIZÉE (PS)

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 34, § 2, 6), van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, het laatst gewijzigd bij het koninklijk besluit van 27 februari 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

“in de bepaling onder a) worden de woorden “die de inkomensgarantie-uitkering genieten en” weggelaten;

de bepaling onder b) wordt opgeheven.”.

Art. 3

De Koning kan de bij deze wet gewijzigde bepalingen wijzigen, opheffen of vervangen.

20 juni 2019